

TÜRK YÜKSEK ÖĞRETİMİNDE YENİ ANLAYIŞ

Prof. Dr. Yusuf Ziya ÖZCAN

Yüksek Öğretim Kurulu Başkanı

•••

Sayın Başkan ve arkadaşlarıma, Rekabet Kurumu'na beni bu hafta davet ettikleri için çok teşekkür ediyorum. Sizler olmak gerçekten güzel. Bana ayrılan bu zamanı benim önemli gördüğüm ve sonunda da Türk yükseköğretiminde yeni anlayış diye özetleyebileceğimiz bir konuyu ele alarak harcamak istiyorum. Çok uzun uzun konuşmayacağım. Özellikle dünya üniversitelerini ilgilendiren üç, dört tane çok dikkati çekeceği eğilim var onlardan bahsedeceğim. Bu eğitimlerden Türk yüksek öğretimi nasıl etkileniyor. Onlar ışığında Türk yüksek öğretimini nasıl planlamamız gerektiğini vurgulamaya çalışacağım.

Belki çok uzun zamandır Türk yüksek öğretiminin dünya yüksek öğretiminden uzak kaldığından hareketle kapalı bir sistem olarak çalıştığımızı düşünerek dışarıdan gelen etkilerden çok etkilenmediğimizi düşünebilirsiniz. Ama biz tam tersini düşünüyoruz. Hele bu son üç dört yıllık süre içerisinde Türk yükseköğretimi mümkün olduğu kadar dışarıya açıp, dışarıda ne varsa iyi olarak nitelendirilebilecek onunda bizde olmasını isteyen bir anlayış ile yükseköğretime yaklaşıyoruz. Benim bugün size bahsedeceğim üç önemli trend dünyanın bütün ülkelerini etkileyen trendlerdir. Bundan biz de ister istemez nasibimizi almak durumundayız. Önemli olan bu trendlerden nasibimizi alırken bunları faydamıza çevirerek nasiplenmektir. Onu da hiçbir zaman gözden uzak tutmamalıyız.

Bütün dünyadaki bütün yükseköğretimleri etkisi altına alan trendlerden, eğilimlerden bir tanesi yükseköğretime olan taleptir. Dünyanın hangi ülkesi olursa olsun bakın korkunç bir yüksek öğretim talebi ile karşı karşıya kalırsınız. Belki Amerika, İngiltere gibi ülkelerde bu çok rahatsız edici bir durumda değildir ama orda da başka türden yükseköğretime talep var. Orada insanlar belki birinci diplomaları için değil ama ikinci, üçüncü diplomaları için veya belli alanlardaki ihtisas sertifikaları için yükseköğretime geliyorlar. Birinci diplomayı elde etme gibi bir gayreti içinde değiller onu kolaylıkla elde edebiliyorlar ama onlarda da başka türlü talepler var. Ve yükseköğretim kurumu bu taleplerin hepsini karşılamak durumunda. Bizim yükseköğretimimize bu açıdan baktığımızda bu korkunç talep nüfus artışının da desteklemesiyle üniversiteleri gerçekten zor duruma bırakmıştır. Üniversiteler son 25 yıllık kontenjan istatistiklerine

bakarsanız görürsünüz ki bu taleplere duyarsız kalmışlardır. Türkiye'de son 25 yılda en fazla kontenjan artışı % 6 olmuştur. Baz yıllarda da eksigi üç gibi eksi rakamlara rastlarsınız azalmıştır. Yani dışarda liseler her yıl 500.000 civarında öğrenci üretirken, üniversiteye yollarken üniversite bu gelişime maalesef gözlerini kapatmıştır ve sanki hiçbir şey olmuyor gibi Türkiye'de hareket etmişlerdir. Bugün karşılaştığımız üniversiteye girişle ilgili sorunun hepsi o duyarsızlıktan kaynaklanmıştır. Eğer 12 yıl önce bugün bizim bu meseleye göstermiş olduğumuz duyarlılığı onlar gösterseydi bugün Türkiye'de üniversiteye giriş gibi bir sorun olmayacaktı. Bir tanesi bu.

Biz bu konuda ne yaptık. Yapılabilecek en kolay şeyle başladık kontenjanları artırdık. Bu bazlarının "eyvah nitelik elden gidiyor" feryadına sebep olduysa da bu çok doğru değildi. Mesela hukuk fakültelerinden size bir örnek vermek gerekirse. Ben öğrenci iken 30 yıl önce Ankara hukuk fakültesi 800 tane öğrenci kabul ederdi. Zaman içerisinde bu 100'lere kadar indi. Şimdi biz bunu daha yeni yeni tekrar 800'lere çıkardık. Tıptan size çarpıcı bir örnek vermek isterim. Demin yemekte Sayın Başkan ve arkadaşlarına verdim. 1986-1987 yılında bu ülkede 26 tane tıp fakültesi vardı. Bu 26 tane tıp fakültesine 5099 tane öğrenci kabul edilirdi. Öğretim üyesi sayısı da 2500 civarındaydı. Tam 20 yıl sonra 2006-2007 öğretim yılında ki- bu arada Türkiye'de 21 tane yeni tıp fakültesi açıldı. Toplam sayı 47'yi buldu. Ama tıp öğrencisi kontenjanında sadece 18 öğrencilik bir artış oldu. 5099 öğrenci alırken 5117 öğrenci aldılar. Yani açılan Tıp Fakültesi başına bir öğrenci bile arttırılmadı. Ne yapıldı? Yeni bir Tıp Fakültesi açıldığında eskileri kontenjanlarını kısıtladı, biraz aşağı indirdiler. Öğretim üyesi sayısı 20 yıl içerisinde 8500'e çıktı. Üç buçuk öğrenciye bir öğretim üyesi oranını yakaladık. Yani bu dünyadaki herhalde en düşük oranlardan bir tanesidir. Avrupa'daki ve Amerika'daki rakamlara bakarsanız bu rakamların onlu sayılar üzerinde olduğunu görürsünüz. Ama bizim ülkemizde maalesef üç buçuk öğrenciye bir hocaya kadar bu rakamlar düştü. Yazıktır yani bu devlet kaynaklarının, milli kaynakların kötü harcanması ile aynı şeydir. Almanya gibi bir ülkeyle mukayese etmek gerekirse. Almanya'nın nüfusu bizden birazcık fazla 82, 83 milyon civarında. Orada 41 tane tıp fakültesi var. Bizde tıp fakülte sayısı 76. Bizdeki bütün tıp fakültelerindeki toplam öğrenci sayısı 35.000 onların 41 fakültesindeki toplam öğrenci sayısı 95.000. Yani biz yıllar içerisinde çok da planlama yapmadan büyükçe bir telaş ve plansızlık içerisinde doktora ihtiyacımız var diye tıp fakültesi açmışız ama minik minik kontenjanlar vermişiz. Halbuki Almanya'daki modelde daha az sayıda tıp fakültesi açıp daha cüsseli tıp fakülteleri ile çalışmak olmuş aradaki fark bu. Bizim 76 onlarınki 41. Bizim nüfusumuz 72 milyon onlarınki 82 milyon. Yani siz aradaki farkı düşünün. Farklı modellerde işleyen bir tıp eğitimi söz konusu. Sonucunda da nereye geldiğimiz onlar kaç mezun veriyor biz kaç mezun veriyoruz bu türlü şeyler var.

Bu yükseköğretime olan talebin karşılanması o kadar da kolay olmuyor. Biz kontenjanları bir ölçüde artırarak bunu yaptık. İlk yıl % 25 arttı biliyorsunuz ikinci yıl % 15 arttı üçüncü yılda %13, 14 gibi arttı. Neredeyse yüzde 50 gibi bir iyileştirme oldu. Ama iyileştirmeyi oradaki öğrenci sayısındaki iyileştirme çözünmüyor derhal öğretim üyesi bulma sorunu ile karşı karşıya kalıyorsunuz. Bu kadar öğrenci kabul ettim üniversiteye aldık şimdi bu öğrenciler ekim eğitecek meselesi ortaya çıkıyor. Onunla da uğraşıyoruz . Yani üniversiteye olan talep dünyadaki aynı zamanda öğretim üyesine olan talebi de yanında getiriyor. Onunla da uğraşmak zorundasınız.

Ama dünyanın bütün ülkelerinde bu talebi karşılamak için korkunç bir faaliyet var. Mesela son zamanlarda literatüre bakıyorsunuz göçmen öğretim üyeleri tabiri kullanıyor. Bildiğiniz gibi şimdi Çin başta olmak üzere Ortadoğu ülkeleri onu takip eder şekilde batılı ülkeler bu ülkelerde branşlar açıyorlar veya kampüs kuruyorlar genellikle ev sahibi ülkeler onlara mekanlar veriyor. Bunları serbest ticaret bölgeleri gibi düşünebilirsiniz. Onlara da serbest eğitim bölgesi gibi düşünün. O eğitim bölgesinde istedikleri kadar öğrenci kabul edip, istedikleri harçla bu öğrencilere eğitim veriyorlar. Mesela ben Kuveyt'teki bu türden bir mekanı inceledim. Bir yabancı okul Harvard'ın işletmesi oraya geldiği zaman bir kat kiralyor bu kat 1500-2000 metrekare civarında büyüklükte bir yer. Kirası da senelik 500 bin dolar bunu veriyorsunuz . Bu katta üç, beş tane sınıf var. Birkaç tane idari ofis var. Laboratuvarı kullanacak birkaç tane oda var. Bölümün işletilmesi için yeterli bir mekan. buraya öğrenciler kabul ediyorsunuz. Öğrencilerinde harçlarını sordum 20 bin dolar ve üzerinde dediler. 500 bin dolar yatırımla başlıyorsunuz. Bu parayı öğrencilerden çok kısa bir zaman içerisinde çıkartıp yolunuza devam edebilirsiniz.

Bazı ülkelerde yükseköğretime olan talebi dışarıdan aldıkları yardımlarla karşılamaya çalışıyorlar. Göçmen hocalar başka bir durum. Şimdi bazı mesela 500 listesine giren üniversitelerin niçin o 500 listesinde olduğunu araştırırsanız mesela ben bir tanesiyle yakından ilgilendim buda Suudi Arabistan'da Kral Faht Üniversitesi 121. sırada. Bu statüyü nasıl kazandıklarını anlamaya çalıştım. Gördüğüm şeydu; bu okul, bu üniversite dünyanın gelişmiş üniversiteleri ile anlaşmalar yapıyor. Özellikle de çok meşhur olan hocaları kendi üniversitesine getiriyor. Mesela çok ünlü bir fizikçiye diyor ki "Siz lütfen öğretim yılının her döneminde iki dönem var ise birer haftayı benim okulumda geçirin. Bu süre zarfında laboratuvardaki çalışmalarını kontrol edin, bizim bölüme öğretim üyesi alınacaksa bu öğretim üyesi alma sürecinde bize yardım edin siz de seçmelerde bulunun ondan sonra birkaç yerde de konferans verin" diyorlar. Böylece o okulun katologunda Harvard'dan bir öğretim üyesinin ismi yazılıyor. Ve o hoca iki dönem gerçekten bu okula geliyor çalışmalarını yapıyor. Bazı okullar bunu daha fazla

uzun sürelerle yayıyorlar. Mesela bir dönemin yarısı kadar gelin burada öğretim üyesi veya doktora öğrencilerimizle ilgilenin diyorlar. Suudi Arabistan'daki hemen hemen üniversitedeki her bölümün dışarıdaki bir çok meşhur bir bölümün hocaları ile anlaşarak 500 listesinde inanılmaz bir yere gelmiş. 121. olmak bayağı önemli bir yerdir. Tabi o hocalar geldiklerinde ister istemez okula katkıda bulunuyorlar, çalışmalarını hızlandırıyorlar, kaliteli hocaları bölüme cezbediyorlar, onların bu gayretleri sayesinde o üniversite sıralamalarında üst sıralara gidiyorsunuz.

Buna dikkat ederseniz son zamanlarda mesela Singapur'un da iyi olmasının sebebi budur. Singapur'da TÜBİTAK benzeri bir kuruluş var. Bu kuruluşun bütçesi 13,5 milyar dolar. Bizim TÜBİTAK'ın bütçesi 700 milyon dolar. Singapur nasıl oluyor da küçük bir ada ülkesi üç buçuk milyon insanı var. Nasıl bilimsel çıktısı bu kadar fazla diyorsunuz. Fazla olmasının nedeni A*STAR. 12, 13 tane araştırma enstitüsü var. Her bir araştırma enstitüsünün başında ya bir Amerikalı ya da bir İngiliz dünyaca güçlü bir bilim adamı oturuyor. Onun başkanlığında hocanın orada olması şart değil gelip gitse bile oluyor. O hoca oradaki çalışmaları kontrol ediyor onlara yön veriyor bu sayede Singapur bilimsel çıktı itibarıyla çok mümtaz bir yer kazandı. Yani gerçekten şimdi dünyada adı sayılı araştırma örgütlerinden bir tanesi de Singapur'da bulunan A*STAR denilen kuruluşun altındaki bu 13 tane araştırma enstitüsüdür. Mükemmel işler yapıyorlar. Yeni model, yani insanlar yükseköğretime talebi hem karşılamak hem de biraz sonra rekabetle ilgili hususa geleceğim hemde o rekabete ayak uydurabilmek için çok değişik modeller kullanıyorlar. Artık bizim de Türkiye'de yabancı öğretim üyesine karşı olmak gibi çok eskiden kalmış, artık dünyanın hiçbir yerinde geçerli olmayan fikirleri bırakıp derhal üniversitelerimizi dünyanın çok iyi tanınmış hocaların açıp, onlarla anlaşmalar yapıp buralara getirip , bize yardım etmelerini sağlayıp böylece de o listelerde yükselme yoluna gitmemiz lazım. Yeni modelimizin bu olması lazım. Şimdi bu bir tanesi. Bu konuda daha çok söylenecek şey vardı ama fazla da uzatmak istemiyorum. Yükseköğretime olan talebin korkunç talebin karşılanması meselesi bizim üniversitelerimizde tabi bundan nasibini aldı. Biz elimizden geleni yapıyoruz.

İkinci bir eğilim bütün dünya üniversitelerini etkileyen küreselleşme. Küreselleşme iki hususta üniversitelerimizi etkiliyor. Bunlardan bir tanesi işbirliğini artırıyor. İkincisi de korkunç bir rekabet getiriyor. Bildiğiniz gibi sınırların kalkması demek dünyayı bir toplum gibi düşünün herkes herkesi biliyor herkes herkesin yaptığından haberdar bu bakımdan iç birliğini artırıyor. Gerçekten sınırların kalkması ile biz artık gidemediğimiz ulaşamadığımız üniversitelerle işbirliği yapıp ortak proje ve ortak dereceler o tür şeyleri yapabiliyoruz. Ama işbirliğinin yanında bir de bir tarafı var ki o tarafı çok hafife alabileceğimiz bir şey değil. O da korkunç bir rekabet. Bakıyorsunuz ki sizden iyi insanlar, iyi

araştırma yapıyorlar, çıktıları sizin iki misli, üç misli. Nobel Ödüllü insanlar üretiyorlar, patent sayıları sizden farklı, iyi çalışmalar yapıyorlar. Bir şekilde de bunlara ayak uydurmanız lazım. Ben artık sizlere kapımı kapattım bu küreselleşme döneminde ben kendi işime bakarım deme hakkınız yok. Bir defa açıldık böyle gideceğiz ve bu rekabeti bir şekilde göğüslememiz lazım. Demin söylediğim hususlar yükseköğretim talebini karşılarken diğer ülkelerin yaptıkları hususları burada da yapmalıyız rekabeti de böyle yapabiliriz. Bir taraftan işbirlikleri yapacağız ki bugüne kadar Türk üniversite sisteminde çok olmamıştır. Dışarıdan üniversitelerle işbirlikleri yapılmıştır. Ortak mesela ODTÜ'de ben hoca iken biz Almanya ile ortak yüksek lisans programları, doktora programları yapardık. İstanbul Üniversitesi'nin Almanlarla bazı ortaklıkları vardı. Galatasaray Üniversitesi'nin Fransa ile bazı ilişkileri vardı ama bunlar münferit tek tek üniversitelerin yaptıkları şeylerdi. Bütün üniversitelerimize yayabileceğimiz bir husus değildir bu. Şimdi bunu yapmak zorundayız. Biz bugünlerde üniversitelerimizi dünyanın diğer ülkelerindeki iyi konumdaki üniversitelerle işbirliğine zorluyoruz. Yani bunu yapmamız lazım yoksa rekabet zemini bile altımızdan kayacak yani biz rekabet edebilecek durumda bile olmayacağız. Onun içinde böyle bir acelemiz var. Bu ilişkileri derhal kurmamız lazım.

Rekabet tarafı nereden anlıyorsunuz, ne kadar rekabetçi olduğumuzu. Biz ne kadar rekabetçi olduğumuzu bilmiyoruz maalesef. İlk defa bu sene daha doğrusu geçen sene bu YÖS dediğimiz yabancı öğrenci dil sınavını kaldırarak üniversitelerimize dışarıdan kendi geliştirdikleri kriterlerle, kendi belirleyecekleri kontenjanlarla ve kendi belirleyecekleri haçlarla yabancı öğrenci alma yetkisini verdik. Artık bu yetki üniversitelerde var. Yabancı öğrenciler YÖS gibi Türkçede verilen bir sınavı almak zorunda değiller. Yani düşünebiliyor musunuz.

Bu YÖS ile ilgili birkaç şey söylemek istiyorum. Dünya üniversiteleri kendi üniversitelerine öğrenci çekebilmek için ellerinden gelen kolaylığı gösterirken biz YÖS gibi sanki bizim memleketten uzak hiç gelmediği bir sınav koymuşuz. Yurtdışındaki çocuk Türkçe öğrenecek Türkçe bildikten sonra bu sınavda başarılı olacak, bizim ülkemize gelecek. Bu gelme demekle eşdeğer bir uygulamadır. Onun için de bu güne kadar lisans öğreniminde çok başarılı olamadık. Yüksek lisans ve doktora da bir miktar öğrenci geliyor Türkiye ama lisans öğreniminde çok gerilerdeyiz. Öyle geldiler de eski mesela 10 sene önce Türkiye de ben hatırlıyorum 16.000 küsur civarı 17.000 öğrenci vardı. 20 yıl sonra bu sayı aşağı indi 2002 yıllarına kadar. 2002 yılından sonra bu yıl 17.000 öğrenciyi yakaladık tekrar. Aradan geçti 20 yıl. Niye yakalayamıyoruz? YÖS gibi yapısal engeller yüzünden. Şimdi bu sınavı kaldırdık. Demin yemekte söyledim herhalde bir çekiciliğimiz var ki Gaziantep Üniversitesi gibi bir

üniversitemiz 900 öğrenci kabul etti lisans öğrenimine. Zirve diye daha iki yıl önce kurulmuş bir vakıf üniversitesi 100 öğrenci kaydetti. Batı Trakya Birliği diye bir kuruluş var Ege ve Trakya'daki üniversitelerin kendi aralarında kurduğu bir birliktir. Sekiz, dokuz tane üniversite var içerisinde. Onlara 3200 civarında başvuru oldu fakat burs imkanları, kalma ve barınma imkanları müsait olmadığı için bu öğrencilerden sadece 400 tanesini kaydedebildik. Halbuki kaydedebilseydik bir üniversite için daha doğrusu bu birlik için 3200 öğrenci fevkalade güzel bir rakamdı. Eğer bunu yıllar içerisinde de devamlı artacağını düşünürseniz yakın zamanda çok iyi bir rakama ulaşabilirdik. Bu arada unutmayın Türkiye'nin bizim dışımızdaki ülkelerde okuyan öğrenci sayısı 50.000' dir. Hiç olmazsa başa baş gelelim. 17.000 bizde var ama 50.000'i biz yolluyoruz. Hiç olmazsa 50.000'e 50.000 rakamını yakalayalım ki gönderdiğimizle bize gelen eşit olsun. Ondan bile uzağız henüz.

Rekabet gücümüzün bu ilk bulgulardan fena olmadığı anlaşıyor. Şimdi eğer yüksek lisans ve doktora da böyle bir başarı gösterebilirsek orada biraz daha kolay. Özellikle tıp ve mühendislik dallarında iyi işler yapabileceğimizi düşünüyoruz zaten bize gelen taleplerin çoğu özellikle bu iki alan ile ilgili. Tıp'a gelmek istiyorlar yada mühendisliklere gelmek istiyorlar . Eğer çekebilirsek çok mükemmel bir iş yapmış sayılacağız. O zaman biz rekabet edebilir miyiz edemez miyiz anlayacağız şimdi biz sınavdayız. İnşallah bir iki yıla kadar bu sınavda ne kadar başarılı olduğumuzu ya da olamadığımızı kendimiz gözlerimizle görmüş olacağız. Bir tanesi de bu. Bu iş birliği ve rekabet ortamının yaratılması gerçekten üniversiteleri belli şekilde hareket etmeye zorluyor. Türk üniversiteleri de buna ayak uydurmak durumunda. Bizde onun için böyle bazı yapısal engelleri ortadan kaldırarak rekabet edebilmeyi kolaylaştırmış durumdayız.

Sizinle paylaşmak istediğim üçüncü eğilim, benim için daha önemli. Birilerine üniversite ne işe yarar ne yapar? diye sorduğunuzda size hemen klasik üç tane şey söylerler. Üniversite bilgi üretir, ürettiği bilgiyi nesillere taşır, öğretim yapar. Yani başkalarına aktarır bilgiyi. Üçüncüsü de halka yardım eder etrafına faydası olur derler. İşte bu üçüncüsü yani halka yardım etmek etrafına faydalı olmak bence Türkiye'de en az anlaşılmış konulardan bir tanesi. Ne yapabilirsiniz ki bir kurumun herhangi bir konuda ihtiyacı var ona yardım edebilirsiniz. Etrafımızda kim olabilir yani işte belki bir meslek kuruluşu bir araştırma yapmanızı isteyebilir. Onu yapabilirsiniz. Hastaneniz varsa sağlıkla ilgili bir üniversite ise insanları tedavi edersiniz, sağlık hizmeti verebilirsiniz. Ama dışarıda bu terimden anlaşılan bu değil. Bizim üniversitelerde hiç olmayan bir şekilde anlaşıyor. Dışarıda üniversitenin halka yardım etmesi topluma katkı yapmasından anlaşılan şey. O ülkenin ekonomisine katkıda bulunmasıdır. Yani yaşayan insanların yaşam standartlarında bir iyileştirme yapmaktır yoksa

bulunduğu sınırlı bölgedeki üç beş faaliyet değildir. Bu bizim üniversitelerimizde hiç anlaşılmış bir şey değildir. Hiç bir üniversitemizin misyonunda ve vizyonunda ülke ekonomisine yardım etmek diye bir cümle göremezsiniz. Varsa bile hiç bir şekilde o sadece cümle olarak oradadır. Ben görmedim ama şimdiye kadar gözümünden kaçtıysa da başkada bir işe yaramaz.

Dünya ülkeleri ne yapıyor? Ben size bunu söylemek isterim. Bunu yakinen takip ediyorum. Metin hocama gösterdim. Yeni Zelanda'dan Milli Eğitim Bakanı'nın gazeteye verdiği bir ilanı çevirebildiğim kadar İngilizce çünkü okuyacağım. Diyor ki "Ekonomi çok güçlü bir üniversite sistemi üzerine kuruludur". Bu lafi gerçekten anlayıp anlamadığınızdan emin değilim. Adam öyle yazmış. Özellikle diyor farklı alanlara yönlendiğinde ve yenilikçi alanlara hareket ettiğinde üniversite bu alanlara girdiğinde yani faaliyetlerini yaygınlaştırdığında yenilikçi alanlara el attığında kesinlikle ekonominin motorudur. Diyor ki "Bizim Yeni Zelanda'da üniversite sistemini tekrar eski haline döndürebilmeye gücümüz yetmez. Böyle bir lüksümüz yok. Bunu da yapmamalıyız. Eğer bunu yaparsak uluslararası arenada kesinlikle rekabetçi olamayız". Hocam bu gelişmiş bir ülkenin burada daha bunun gibi çok mesaj var ama Yeni Zelanda bizden uzak dünyanın oralarında da neler oluyor, çok uzak bir ülkenin anlayışını verdim. Dünyanın her yerinde böyle. Bilgi temelli ekonomi dedikleri şey bu işte. Eğer bir ülke gelişmek istiyorsa kesinlikle üniversitesi ile gelişir. Üniversite olmadan hiç bir şey yapamazsınız. Bunun motoru biziz. Bizim üniversitelerimiz. Üniversite çalışır, yaratıcı olur, patent yapar o hatiplerden teknoloji üretir, o teknolojiler sayesinde üretimimiz artarsa işte o zaman Türkiye hem başka ülkelerle rekabet edebilir, hemde çok iyi bir yere gelir. Aksi taktirde hiç bir şey yapamayız.

Ben zaman zaman birazcıkta latife kabilinden çok da bilgimin olmadığı, tecrübemin olmadığı konularda da sadece böyle dışarıdan okuduklarımdan internetten yaptığım araştırmalarla bazı alanlara dikkati çekiyorum. Mesela bunlardan birkaç tanesini sizlerle paylaşmak isterim. Mesela sağlık alanı. Türkiye'de son 10 yıl içerisinde sağlıkta gerçekten devrimsel sayılabilecek bir gelişme elde edilmiştir. Sağlık hizmetleri ülkenin en ücra köşelerinde yaşayan insanlara dahi açık hale gelmiştir. Artık herhangi bir vatandaş Türkiye'de en sofistike bir tedaviye ulaşabilecek durumdadır. Gerçekten mükemmel bir hizmeti yayılması. Böyle bir gelişme takdire şayandır. Ama bakın şimdi ne oluyor bu hizmet verilirken bu mükemmel hizmet verilirken griplerden hatırlayın. Ne çıkıyor? Domuz gribi çıkıyor, bugünlerde keçi gribi çıkıyor, geçen yıl H1N1 gribi vardı. Her grip çıktığında ne yapıyoruz. Derhal dışarıdan aşı getirtip büyük paralar transfer ediyoruz dışarı ve bu aşı ile halkımızı bu illetlerden korumaya çalışıyoruz. İlaçta dışarı bağımlısınız. İlaça gelelim Allah göstermesin dışarıdan ilaç alamayacak duruma gelsek, hiç ilacımız yok. Çünkü biz ilaç üretmiyoruz.

Serum, serumda yapmıyoruz. Serumu da dışarıdan alıyoruz. .Büyük bir kısmını. Bir kaç serum var burada yapılıyor Eczacıbaşı tarafından. Peki tıbbi araç. O MR cihazları falan. Onları da biz yapmıyoruz. Bu güzel gelişmelerin olduğu sağlık alanında % 98 dışa bağımlıyız. Yani şimdi üniversiteler hocam bekliyorsunuz ki üniversite böyle bir açığı görür ve derki ben işte şöyle bir bölüm açacağım bu bölümde tıbbi cihaz üretimi yapacağım, araştırmaları yapacağım. TÜBİTAK'ın faaliyetlerine bakınız. Çeşitli alanlarda projeler yapılmıştır orada işte uzaydan tutun savunmaya kadar. Sağlık alanında kaç tanesini göreceksiniz bana söyleyin bakın web sayfalarında var. Sağlık alanlarında kaç tane proje yapılmıştır Türkiye'de. Bu bir tanesi. Bir başkası mesela hayvancılıkta, ziraat'te siz hiç duydunuz mu Türk üniversitelerinin belli bir hayvan türünü ıslah ettiğini ve bir bitkiyi. Yeni bir bitki bulduk da İngiltere'de böyle bir yer var oraya kaydettirdiniz bizim adımıza. Buda Türklerin endimik bilgilerinden bir tanesidir diye hiç duydunuz mu? Çok olmaz, oluyor da. Mesela işte Kangal köpekleri bizim ülkemizde gerçekten Türklerin adı ile birleşmiş Türkiye'yle özdeşmiş bir tür. Yazılan kitaplara bakın Kangal köpeğiyle ilgili pek çoğu yabancı olan bilim adamları tarafından yazılmıştır. Bizim hocalarımız böyle şeylerle uğraşmazlar. Bazıları bana çok kızıyorum ama kusura bakmasınlar sera ziraatçiliğinde kullanılan tohumların yüzde 90'ını dışarıdan alıyoruz. Kim ne derse desin ha şu gerçek biz İsrail ve Amerika'dan aldığımız tohumları 27 milyon dolar ödüyoruz ama biz kendimiz dışarı 135 milyon dolarlık tohum satıyoruz. Bizde böyle çiçeklerle patates, soğans bitkilerle ilgili tohumları dışarıya satıyoruz. Ticaretten iyiyiz artıdayız. Ama seracılıkta kullanılan o tohumları maalesef ülkemizde üretemiyoruz. Bunlar da genetik araştırmalar sonucunda elde edildikleri için yani her türlü şey olabilir. Ama dikkat etmemiz lazım neyle karşılaşacağımızı şimdiden bilmemiz mümkün değil. En iyisi kendi ihtiyacımız olan tohumu kendimiz yetiştirmeliyiz. Türkiye'de mesela eskiden buğday tohumları bize ait olan Türklere ait olan Anadolu'nun buğday tohumları vardı şimdi o tohumların birçoğu kayboldu. Siz aldığınız da tohumu dışarıdan alıyorsunuz. Şimdi bakanlığımız bu konuya el attı. Artık tohumculukta da hareketler başladı. Siz istiyorsunuz ki üniversite ülkenin ihtiyacı olan konularda faaliyet göstere. Mesela ben birkaç tane ziraat fakültesindeki hocaların çalışmalarını görmek istedim garip garip şeylere rastladım. Mesela Alp Dağları'nda yetişen bilmem ne kelebeğinin kanadının bilmem ne özelliği falan. Bu güzel bir şey diyecek bir şey yok ama bizim ülkemizde bu kadar sorun varken önce biz bunları halledelim sonra Alp Dağlarındaki kelebeklerle ilgili çalışmalarımıza devam ederiz. Önce kendimizinkine bakalım. Üniversiteden beklenen budur bu ülkenin neye ihtiyacı varsa hangi konuda eksikliğimiz varsa zaafımız varsa o konuda araştırma yapıp bize onu göstermesidir. Bunu yaparsa eğer evrensel anlamda çok daha iyi iş yapar. Bunlar size lokal gibi gözükebilir, Türkiye'nin problemi gibi görünebilir.

Nedir? Mesela Van'a gidin çok rahatsız olacağınız bir şey Van'da üniversitenin çok güzel bir sosyal tesisi var. Bunun üçüncü katında bir teras var zannediyorum hiçbir yerde yoktur öyle güzel bir teras. Van gölüne bakıyor. Orada yemek yiyeceğimizi zannettim üniversiteyi ziyaret ettiğimizde. Aman hocam oturamayız burada. Niye oturamayız? Burada sinek problemimiz var. Gerçekten oturduk oraya akın halinde geliyor sinekler. Hücum ediyorlar milyonlarcası sizin üzerinize geliyor. Aman dedik hemen içeri kaçalım falan. Dedim siz bundan kurtulmak için hiç bir şey yapmıyor musunuz? Bari etrafınızdaki sinek problemini halledin. Yok hocam dediler bizi rahatsız etmiyorlar dediler. Böyle bir şey olabilir mi? Mesela bu Amerika'da olsaydı ufacık bir yerde bile derhal üniversiteye müracaat edilir. Önce bu konuda teknikler varmı onlar öğrenilir. Sivrisinek problemini ortadan kaldıracak eğer yoksa da üniversite işi koyulur. Bu problemi nasıl halledilecekse onu halletmeye çalışırlar. Aradaki fark bu işte. Bunu bizim üniversitemiz daha bilmiyor.

Üniversite sanayii işbirliği diyorlar. Üniversite sanayi işbirliğini ben size anlatayım. Üniversite o kadar yavaş ki bu işlerde kesinlikle üniversite sanayi işbirliği olmaz. Amerika'da doktoramı bitirdim. Ülkeye döndüm bir buçuk sene ODTÜ'de çalıştıktan sonra özel sektörden teklif geldi. O zaman maaşım çok azdı bir araba almak istiyordum. Yaptığım hesaplara göre 13 yılda herhalde arabayı alabilecektim. İstanbul'dan da bir şirket bana derhal araba alabileceğim bir teklifte bulundu. 35.000 Lira maaş alıyordum sen dediler 200.000 Lira ile bizde çalışmaya başlar mısın? Epey düşündükten sonra tabi arada korkunçta bir fark var. Araba almak içinde kolay bir durum. Dedik tamam. Biz gidelim. Öyle şekilde başladık. Özel sektöre gittim orası önemli değil. Önemli olan şu; gittiğim yer bir tahta ambalaj yapan bir şirketti. Hendekte bir fabrikamız vardı bu fabrikada da pek çok ağaç işleyen alet çalışıyor. Şimdi o tahta işlediğiniz için talaş çıkıyor bu talaş işçilerin gözüne gidiyor falan. Akciğerlerine gidiyor. Bu bakımdan zararlı. Birde ortalık pisleniyor. Yani talaşın ortasında iş yapmaya çalışıyoruz falan. Bundan kurtulmak için bir tertibatı var emici bir uç koyuyorlar, oralarla onlar bağlı fabrikanın üzerinden kalan kalın borular gidiyor, talaş toplanıp dışarı bir yerde atılıyor. Neyse fabrika genişleyince bu sistem artık ihtiyaca cevap vermez duruma geldi. Dedik ki büyütelim bunu. Belli yerlerinde pervaneler dönüyor sistemin onlar emme işini yapıyor. O pervanenin büyütülmesi lazım. Bunu nasıl büyüteceğiz? Hazır var mı? Yok dediler. Yaptıracağsınız bunu. Dediler ki üniversite hocalarını bulacağsınız. Bunlar çizim yapacaklar, bunu yapan insanlarda var gidip onlara da döktüreceksiniz. Böylece o pervaneleri elde edeceksiniz. Ben elimde çanta akademiden de geldim ya biraz akademisyenlerin dilinden anlarız diye İstanbul'u geziyorum üniversite üniversite kimin kapısını çalsam hocam çok işim var kusura bakmayın bir dönem sonra olsa olur mu?

diyor. Fabrika çalışıyor insanlar bundan zarar görüyor derhal yaptırmamız lazım. Bir hafta vaktimiz yok ne kadar çabuk olursa o kadar iyi. Hoca diyor ki bir sene sonra buna bakabilirim. Nerdeyse insan şuurunu kaybedecek. Tanıdığımız sevdiğimiz hocalardan bir kaç tanesine ricacı olduk. Dedik hocam bunu nasıl yaptıracağız? Bir isim verdiler giden selamımızı söyleyin o sizi kırmaz dediler. Gittik hocayı razı ettik. Ben çizeyim dedi. Yabancı uyruklu bir hoca. Para, beş kuruşluk şeyi yirmi beş kuruşa çizdi. Peki kim yapacak bunu? Yapacak insan yok. Dediler bir usta var. Mikail usta var onu bulursanız size bu işi yapar. İstanbul'da mikail usta aradık. Yapar mı acaba, işimiz olmuyor, insanlar zarar görüyor, işimizi yaptıracağız üniversite bakmıyor bile. Neyse mikail ustayı bulduk. O da epey bir zamanı uzattı, mecburuz ya. Ona da beş kuruş yerine yirmi beş kuruş verdik. Neyse, nihayet iki buçuk ay sonra yeni sistem çalışmaya başladı. Üniversite böyle mi çalışır? Üniversite sanayi işbirliği böyle mi olur?

Berlin Üniversitesine gidin. Ben Almanların niye bu kadar başarılı olduklarını merak ederdim. Berlin Üniversitesi rektörüne ilk sorum şu oldu. Bu işi nasıl başarılı yapıyorsunuz bize bir söyleyin? Dedi ki gayet kolay. Berlin üniversitesinde çalışan her hoca beş yıllık endüstri tecrübesi ile buraya gelir dedi. Beş yıl tecrübesi olmayan hiç kimse burada hocalık yapamaz dedi. Niye beş yıl? Beş yıl tecrübesi olan adam sanayide ne olup ne bittiğini bilir. Yeni bir üretime geçecek işverenin heyecanını anlıyor, problemlerini anlıyor, her şeyi anlıyor. O işi biliyor çünkü o işin içinden gelmiş. Bizim hocalarımız gibi biz ne güzel doktorayı Amerika'da bitirip geliyoruz odalarımıza oturuyoruz paraya ihtiyacımız varsa Arçelik gibi Vestel gibi firmaların araştırmasında biraz çalışıp biraz para alıyoruz oturuyoruz. Bizim şeyimiz bu. Böyle mi olur üniversite sanayi işbirliği. Bizim bu konuda gerçekten çok özveri ile hareket etmemiz lazım. Dışarıdan talep gelmiyor değil sanayiden üniversiteye. Üniversite bunlara gerektiği kadar çabuk cevap veremiyor. Diyor ki ben bilimsel çalışma yapıyorum, onun arasına böyle bir şeyi sokamam. Ama bazı üniversiteler bunu yapmadı bazı üniversiteler belki bilimsel çalışmalarla iştigal etmedi çalışma konusu olmadı ama bazıları da bu tür dışarıdan gelen taleplere cevap vermedi.

Benim sizlerle paylaşmak istediğim üç tane eğilim ve bunların Türk üniversitelerine yansıması böyle. Bu üç noktadan hareketle Türkiye'de ne tür üniversitelere sahip olmamız gerektiği zannediyorum anlaşılmıştır.